

УДК 930.2:323.2 (73) «1930/1960»

<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2023-24-7>

Луцак В.В.

<https://orcid.org/0000-0003-1142-3271>

СТАНОВЛЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ НОВОГО КУРСУ (1930-і – ПОЧАТОК 1960-х РР.)

У статті на основі комплексного дослідження наукової та публіцистичної літератури здійснено аналіз становлення американської історіографії Нового курсу. Перші оцінки Нового курсу відносяться до президентської кампанії 1932 р. коли він ще був попередньою теоретичною програмою реформ. У період політичних дебатів 1930-х рр. опоненти Ф. Рузвельта критикували Новий курс за те, що він не відповідав американським традиціям, оперував неамериканськими підходами до державного управління. На його оцінки серйозно вплинула міжнародна ситуація, пов'язана із кризою капіталізму та демократичного управління у Європі. Політичні противники, звертаючись до досвіду за океаном, безпідставно розглядали Новий курс як прояв одного із європейських режимів. Автором статті встановлено, що подібні оцінки не знаходили широкого відгуку у суспільстві, а наукові роботи дослідників, які відстоювали подібні тези, перебували на маргінесі історичних дебатів навколо Нового курсу.

Публікація більшості членів кабінету Ф. Рузвельта та його радників своїх мемуарів, а також відкриття доступу до бібліотеки президента у Гайд-парку сприяли становленню перших наукових оцінок Нового курсу наприкінці 1940-х рр. У історіографії Нового курсу були свої «батьки-засновники», до яких автор даної статті відносить – А. Шлезінгера-молодшого, Б. Рауха, Р. Гофстадтера, Ф. Фрейделя, Дж. Бернса та В. Лехтенберга. Ці дослідники встановили наукову основу, яка залишається актуальною до сьогодення, незважаючи на різні спроби її ревізії. Вони встановили певні історіографічні тренди та підходи щодо дослідження та інтерпретації даного періоду у 1950-х рр. Автором визначено, що 1950-і рр. були позначені дебатами між двома школами історичної думки – прогресистська та консенсусна, на предмет того, чим був Новий курс – продовженням реформістського руху попередніх десятиліть, поворотним моментом, чи революцією в американському житті та політиці. У дослідженні автор розглянув та проаналізував основні аргументи та контраргументи кожної із шкіл.

Ключові слова: *Новий курс, прогресистська та консенсусна історіографії Нового курсу, Франклін Рузвельт, реформістські рухи, трансформація державного управління.*

Будь-який сучасний автор, який намагається дослідити історію Нового курсу стоїть наприкінці багатой історіографічної традиції. Якщо системне наукове висвітлення Нового курсу розпочалось у 1950-х рр., то мемуарно-публіцистична література почала з'являтися з перших років президентства Ф. Д. Рузвельта.

Перші оцінки та характеристики Нового курсу були зроблені учасниками та сучасниками тих подій. Із послідовною критикою Нового курсу та зусиль адміністрації Ф. Рузвельта виступав колишній президент Г. Гувер. Ще під час програшної для себе президентської кампанії 1932 р. він наголошував на потенційних радикальних змінах для суспільно-політичного життя країни, якщо президентом стане Ф. Рузвельт. Зокрема, під час одного із виступів перед виборцями, Г. Гувер зазначив, що «ця кампанія є змаганням двох філософій

державного управління». Пропонована Г. Гувером філософія полягала у самоврядуванні народу поза урядом, добровільній співпраці всередині спільноти. На його думку, яка очевидно не переконала американського виборця: «... в подальшому розвитку цієї співпраці та усвідомленні її відповідальності ми маємо знайти вирішення багатьох наших складних проблем, а не шляхом розширення та втручання уряду у наше економічне та соціальне життя». Говорячи про плани відновлення, які пропонувала команда Ф. Рузвельта чинний президент зазначив: «...пропозиції наших опонентів представляють собою глибоку зміну в американському житті – не в конкретних пропозиціях, якими б поганими вони не були, а в їх непрямих проявах... за своїм духом вони є радикальним відходом від основ, що склалися за 150 років, які зробили цю країну найвеличнішою нацією у світі... *Ці вибори... це ухвалення рішення про те, в якому напрямку рухатиметься наша нація у найближчі 100 років*» [1]. Після поразки на виборах экс-президент Г. Гувер продовжив свою критику Нового курсу. Він вважав, що підхід Ф. Рузвельта до подолання Великої депресії загрожував економіці вільного підприємництва, суті американських демократичних ідеалів і, що найважливіше, свободі американського народу через постійне розширення повноважень федерального уряду за рахунок штатів та органів місцевого самоврядування¹.

Протягом 1930-х рр. політичні противники Ф. Рузвельта часто виступали проти Нового курсу, називаючи його державним соціалізмом, різновидом комунізму чи фашизмом. Такі публічні особи, як: губернатор і сенатор Луїзіани Г. Лонг, радіо-проповідник Ч. Кофлін, стійкий прихильник Демократичної партії і колишній губернатор Нью-Йорка А. Сміт та ін., здобули національну популярність за різку критику Ф. Рузвельта та Нового курсу. Своїми виступами та публікаціями вони привернули значну увагу американців, незадоволених підходами адміністрації Ф. Рузвельта до боротьби з економічною кризою та його методами управління. Вони заснували організації, які виступали проти Нового курсу, найвідомішою з них була Американська ліга свободи (1934-1940 рр.). Її ціллю була мобілізація мас на «хрестовий похід» проти Нового курсу. Найвпливовішими членами цієї організації були – А. Сміт, Г. Гувер та В. Герст. Посилаючись на «полівіння» реформ Нового курсу у 1935 р. та використовуючи медіаконгломерат В. Герста, вони клеймили ньюдилерів епітетами «комуністи» та «більшовики»². Однак вибори 1936 р.

¹ Див.: Hoover H. *The Challenge to Liberty*. New York: Charles Scribner's Sons, 1934. 212 p.; Hoover H. *American Ideals Versus the New Deal*. New York: Charles Scribner's Sons, 1936. 96 p.; Hoover H. *America's Way Forward*. New York: Charles Scribner's Sons, 1939. 83 p.

² Див.: Brinkley A. *Voices of Protest: Huey Long, Father Coughlin, and the Great Depression*. New York: Vintage Books, 1983. 445 p.; Fried A. *FDR and His Enemies*. New York: St. Martin's, 1999. 261 p.; Wolfskill G. *The Revolt of the Conservatives: A History of the American Liberty League, 1934-1940*. Boston: Houghton Mifflin, 1962. 303 p.

продемонстрували безперспективність такого підходу до критики Нового курсу, і вже на виборах 1940 р. республіканська опозиція змінила свою тактику.

В цілому ця рання критика була націлена не на конкретні дії та кроки, а на цілі та філософію реформ Нового курсу (хоча чимало дослідників вважають, що у Нового курсу її взагалі не було). Простіше кажучи ідеологічна та партійна складова домінували у негативних оцінках діяльності адміністрації Ф. Рузвельта під час його каденцій та була частиною політичних дебатів у країні протягом 1930-х рр. Ця критика черпала своє натхнення із Європи, де в результаті кризи ліберальної демократії до влади прийшли політичні режими лівого та правого спрямування. Частина американських інтелектуалів та політиків безуспішно намагалась вселити страх того, що щось подібне може прижитись на американському ґрунті, коли намагались пов'язати Новий курс з одним із європейських режимів. Доречно згадати у цьому контексті роман-антиутопію першого американського лауреата Нобелівської премії з літератури С. Льюїса під промовистою назвою «У нас це неможливо» (1935 р.). Оpubлікований у період підйому фашизму/нацизму в Європі роман описує зліт та падіння Базза Уіндріпа, популістського сенатора, який обирається на посаду президента США, пообіцявши докорінні економічні та соціальні реформи, пропагуючи повернення до патріотизму та традиційних цінностей³. Зазначимо, що художня література цього періоду обіймає особливе місце і потребує окремого дослідження. Письменники не гірше за істориків відчували нерв історії, значення подій, що відбувались, взірцем чого, на нашу думку, слугує популярний роман Дж. Стейнбека «Грона гніву» (1939 р.), який критики назвали «хронікою Великої депресії»⁴.

Відомий американський журналіст Дж. Джонсон у своїй книзі «Рузвельт: диктатор чи демократ?» (1941 р.) ставить питання, які були частиною суспільно-політичних дебатів 1930-х рр. – Чи є Франклін Делано Рузвельт представником американської традиції чи небезпечним новатором, чий Новий курс не має прецедентів та попередників? Чи він є імпровізатором, чи його політичні погляди вже піддавалися перевірці в історії країни? У книзі автор доводить, що політика Нового курсу як і його лідер були демократичними, і апелює до тих, хто підривав національну єдність заявами про підступні політичні сил, які буцімто мали на меті досягти неамериканського впорядкування американського життя та використовують для цього чужі ідеології [2].

Оцінюючи Новий курс у 1930-х рр., знаний політичний оглядач В. Ліппман зауважив цікаву, на нашу думку, деталь, на яку у ті роки мало хто звертав увагу. Він говорив про силу враження, яке під час президентської кампанії 1932 р. закріпили у суспільній свідомості Г. Гувер та Ф. Рузвельт та яке продовжило жити своїм життям надалі. Це була ідея про те, що дві

³ Lewis S. It Can't Happen Here. New York: P. F. Collier & Son Corporation, 1935. 458 p.

⁴ Steinbeck J. The Grapes of Wrath. New York: The Viking Press, 1939. 464 p.

адміністрації радикально різні, і між ними немає нічого спільного. Журналіст не згодний із цим, і зазначає: «Прихильники обох постаралися закріпити цю думку у суспільній свідомості. Вони хочуть, щоб ми повірили, що нова ера почалася 4 березня 1933 р. Вони хочуть, щоб ми повірили, що Гувер був вірним захисником усталених традицій, а Рузвельт революційним піонером Нового курсу. Хоча це й обурить прихильників обох чоловіків, я маю стверджувати, що це не історія, а партійна міфологія» [3, р. 35]. Автор стверджує, що якщо й мав місце різкий розрив з минулим, то це сталося не в березні 1933 р., коли відбулася інавгурація Ф. Рузвельта, а восени 1929 р., коли після краху повоєнного процвітання, президент Г. Гувер взяв на себе відповідальність за відновлення. Започаткована восени 1929 р. Г. Гувером політика була, на думку В. Ліппмана, чимось абсолютно безпрецедентним в американській історії. Розвиваючи цю думку, журналіст доходить висновку, що *історичне місце Г. Гувера як радикального новатора було дуже недооцінене, а новаторство Ф. Рузвельта сильно перебільшено*. Автор зазначає, що більшість програм відновлення президента Ф. Рузвельта були розвитком програм президента Г. Гувера, «у них наявна спадковість принципів, і обидві програми ґрунтувались на безпрецедентній доктрині, згідно з якою на уряд покладено відповідальність за успішне функціонування економічного порядку та підтримку задовільного рівня життя для всіх класів у країні» [3, р. 36]. Журналіст йде ще далі, і стверджує, що «у реформах Нового курсу практично немає нічого, що не було б приховано у Новому націоналізмі Теодора Рузвельта чи Новій свободі Вудро Вільсона [3, р. 43]. Таким чином, В. Ліппман відкидає радикальний чи неамериканський характер Нового курсу, на якому наголошували політичні опоненти та консервативні критики, і пропонує розглядати його як продовження, наступність підходів та ідей із минулими періодами історії США. Ця теза, яка не обов'язково належить особисто В. Ліппману, міцно закріпилась у подальших історичних дебатах навколо Нового курсу.

Інший напрямок формували сучасники, які розробляли або керували програмами Нового курсу. Більшість членів кабінету Ф. Рузвельта та його радники написали книги про свій досвід у 1930-х рр. Коментарі щодо Нового курсу вийшли з-під пера таких видатних діячів як: К. Галл, державний секретар, Дж. Фарлі, генеральний поштмейстер та голова національного комітету Демократичної партії, Г. Ікес, міністр внутрішніх справ, Ф. Перкінс, міністерка праці та ін.⁵. Свої спогади залишила навіть секретарка президента Г. Таллі.

⁵ Див.: Farley J. *Jim Farley's Story: The Roosevelt Years*. New York: McGraw-Hill Book Company, 1948. 388 p.; Hull C. *The Memoirs of Cordell Hull*. 2 vols. New York: Macmillan Company, 1948. 1804 p.; Tully G. *FDR: My Boss*. Chicago: Peoples Book Club, 1949. 372 p.; Ickes H. *Back to Work: The Story of PWA*. New York: Macmillan, 1935.; Perkins F. *The Roosevelt I Knew*. New York: Penguin, 1946.

Підкреслимо, що оцінки кожного автора дещо різнилися, виходячи з особистих стосунків із Ф. Рузвельтом, політичної філософії чи власного уявлення про те, чим Новий курс мав стати.

Якщо політичні опоненти звинувачували Новий курс у тому, що він зайшов надто далеко, то декілька важливих постатей з адміністрації Ф. Рузвельта опублікували книги, в яких вони ставили під сумнів Новий курс за те, що він зробив не достатньо. Р. Молі, один із перших радників Ф. Рузвельта та Р. Тагвелл, економіст, який розробляв ранню політику Нового курсу, критикували ефективність зусиль Ф. Рузвельта щодо відновлення економіки та соціальної сфери [4; 5]. Кожен із них стверджував, що Новий курс та Ф. Рузвельт не зайшли настільки далеко, щоб змінити національну економіку та сприяти її відновленню. Аналізуючи свій досвід роботи, один із засновників «мозкового тресту» Ф. Рузвельта та в подальшому критик Нового курсу, Р. Молі писав: «Новий курс не був єдиним цілим. Він також не був продуктом єдиного комплексного плану. Це був... розрізнений набір багатьох ідей – як нових, так і запозичених із минулого – із безліччю імпровізацій та компромісів» [6, р. 18]. До тези про експериментальний чи імпровізаційний характер Нового курсу, яка займе своє місце у історичних дебатах, варто підходити критично. Розчарований програмами реформ Нового курсу, особливо після соціального законодавства 1935 р., Р. Молі у цій цитаті намагається створити помилкове враження про відсутність цілеспрямованості заходів Ф. Рузвельта. Можна погодитись, що у перші «сто днів» було багато імпровізацій та експериментування, однак, це не було характерною рисою усього Нового курсу, особливо враховуючи його другу фазу, яка почалась у 1935 р., коли реформи отримали соціально-демократичний відтінок. Цей короткий аналіз демонструє, що до мемуарної літератури, як важливої складової джерельної бази Нового курсу, слід ставитись досить критично.

Наприкінці 1940-х рр. вийшло дві знакові книги про Ф. Рузвельта. Вони були видані в один рік та містили абсолютно різні оцінки 32 президента США. Американський драматург та журналіст Р. Шервуд одним із перших написав книгу про «внутрішню кухню» адміністрації Ф. Рузвельта під назвою «Рузвельт та Гопкінс. Очима очевидця» (1948 р.), яка стала знаковою в історіографії Нового курсу. Р. Шервуд перебував в епіцентрі формування державної політики, хоч і не був її виконавцем. Починаючи з 1940 р. та аж до смерті президента, Р. Шервуд разом із Г. Гопкінсом та С. Розенманом уклали всі найважливіші промови Ф. Рузвельта. У своїй книзі Р. Шервуд зазначає: «Під час правління Г. Гувера престиж президента впав до тривожно низького рівня. Те саме відноситься і до віри народу в усю конституційну систему та особливо у те, що сам Г. Гувер завзято називав «американським способом життя» [7, р. 39]. Підкреслимо, що Г. Гувер та попередні президенти дійсно розглядали федеральну допомогу нужденним як щось вороже американським традиціям індивідуалізму та конкуренції та таке, що заохочує лінощі та неробство.

Г. Гопкінс та президент Ф. Рузвельт, на чому акцентує увагу Р. Шервуд, вірили, що люди мають невід'ємне право на допомогу, і що надання допомоги – це не акт милосердя, а обов'язок уряду щодо своїх громадян [7, р. 47]. Такий підхід став одним із визначальних у формуванні нової філософії державного управління, яку адміністрація Ф. Рузвельта втілювала через програми Нового курсу. Р. Шервуд також достатньо виражено, на нашу думку, описує менеджерські здібності президента: «Методи управління, які застосовував Рузвельт, у деяких людей практичного складу розуму викликали побоювання та смуток, а в деяких – незадоволення. Однак в інших вони викликали захват та здивування. Я впевнений, що ще довго не можна буде остаточно оцінити їх. Однак щодо цих методів можна сказати одне: незалежно чи були вони хорошими чи поганими, розумними чи ні, вони діяли» [7, р. 72].

Друга книга належить послідовному критику Нового курсу та президентства Ф. Рузвельта американському журналісту Дж. Флінну під голосливою назвою «Міф про Рузвельта» (1948 р.). Як зазначає автор у передмові: «Ця книга в жодному разі не є біографією Франкліна Рузвельта... це розповідь про образ, спроектований у народній свідомості, який став відомим як Франклін Д. Рузвельт». Міф про Рузвельта, на думку Дж. Флінна, це «вигадка, результат пропаганди та збігу обставин пов'язаних із поєднанням перемоги союзників та смерті президента, що надало йому свого роду святості» [8, р. 9-12]. У своїй книзі журналіст часто посилається на щойно опубліковані мемуари членів адміністрації Ф. Рузвельта – К. Галла, Г. Стімсона, Дж. Фарлі, Дж. Бірнса та ін. Однак, важливо підкреслити, що автор використав у роботі здебільшого критичні зауваження, які при більш детальному розгляді особистих мотивів та ставлення кожного з них до Ф. Рузвельта, носять суб'єктивний характер. Разом із тим, ми вважаємо цю роботу вкрай важливою у контексті подальшого розвитку історіографії та дебатів навколо Нового курсу. У своїй «викривальній» роботі, під призмою розвінчування міфу про Ф. Рузвельта, автор артикулював основні тези та постулати для майбутньої лівої (1960-1970-ті рр.) та (нео)консервативної (1980-ті рр.) критики Нового курсу.

На думку Дж. Флінна, адміністрація Ф. Рузвельта «зруйнувала традиційну економічну систему та викривила політичну систему; вона зруйнувала владу штатів і перенесла цю владу до Вашингтона, а також зруйнувала владу Конгресу та зосередила її в руках виконавчої влади». Якщо навколо зазначених тез ще можна дискутувати, то, наприклад, думка автора про те, що «результатом політики Нового курсу могла стати лише держава з плановою економікою, адже капіталістична система та вільний представницький уряд неспроможні жити у таких умовах» є щонайменше дивною, враховуючи, що нічого подібного не трапилось [8, р. 414-415]. Також є бездоказовим твердження Дж. Флінна про те, що Ф. Рузвельт опинився під впливом групи революціонерів, які «палали надією не відновити капіталістичну систему, а завершити її руйнування та побудувати на її уламках свого роду соціалістичний

рай» [8, р. 437]. Перебіг історичних подій, а також подальші наукові дослідження розвіяли значну частину тверджень автора, які він схоже формував, видаючи бажане за дійсне.

У рамках критики Нового курсу головна заслуга Дж. Флінна полягає, на нашу думку, у тому, що він аргументував тезу про провал Нового курсу рівнем безробіття в країні. Наступні критики використовували цей аргумент як один із головних козирів в оцінці Нового курсу. Прихильникам Ф. Рузвельта та його реформ було неможливо боротися проти статистичних даних про рівень безробіття. Для пересічних американців безробіття було суттю депресії. А Новий курс власне уособлював боротьбу з депресією, тому цей логічний ланцюг приводить багатьох до висновку про провал Нового курсу у боротьбі з економічною кризою. На думку Дж. Флінна, зірка Ф. Рузвельта «сумно затухала» наприкінці 1930-х рр., коли в країні було 10 мільйонів безробітних, і коли А. Гітлер розпочав агресію в Європі. *«Війна його врятувала, і він схопився за неї, як потопельник»*, – зазначає журналіст [8, р. 417-418]. Продовжуючи свою думку, автор підкреслює, що Ф. Рузвельт втягнув країну у Другу світову війну, щоб відвернути увагу людей від своїх домашніх проблем – проблем, які не покращувалися, а Новий курс лише посилював їх. Аргументуючи цю тезу, Дж. Флінн сприяв зародженню конспірологічної теорії навколо питання вступу США у Другу світову війну. На його думку, підставою для цього «історичного злочину», була змова Ф. Рузвельта з метою втягнути США у війну, піддавши флот і солдатів на Гавайях і Філіппінських островах нападу, який він свідомо спровокував [8, р. 444].

Поряд із книгою Дж. Флінна до консервативної оцінки Нового курсу варто віднести також роботу Е. Робінсона «Лідерство Рузвельта», яку можна сміливо назвати ієреміадою, написаною шанувальником Г. Гувера. Теза Е. Робінсона полягає у тому, що США у 1932 р. зіткнулися з двома варіантами вибору, уособленням яких були два політичні лідери – Г. Гувер і Ф. Рузвельт. Перший виступав за начебто «основу» американської політичної спадщини – елітарність, розумне управління, новий «лібералізм» та соціальний раціоналізм. Інший виступав за драматизоване та демагогічне керівництво, прагматизм, опортунізм, колективізм та «чужий» вплив. На думку Е. Робінсона, американський народ, обравши Ф. Рузвельта, зробив не правильний вибір. На відміну від роботи Дж. Флінна, автор мало уваги приділяє конкретним програмам та ініціативам Нового курсу. Автор звинуватив Новий курс у тому, що він привніс неамериканський вплив (філософію) у життя країни, а президента Ф. Рузвельта за те, що він відмовився зайняти позицію суто американського підходу до основних проблем капіталізму [9].

У рамках історіографії досліджуваного нами періоду, консервативна критика Нового курсу перебувала у тіні схвальних оцінок результатів діяльності адміністрації Рузвельта. А праці Е. Робінсона, Дж. Флінна та ін., які критикували президента як радикала та революціонера, не сприймалися іншими

істориками як серйозні наукові дослідження. Все таки, у 1950-х рр. домінуючим поглядом на Новий курс серед вчених була схвальна, ліберальна інтерпретація з елементами м'якої критики.

До кінця 1940-х рр. перша група професійних істориків підготувала наукові інтерпретації Нового курсу. Насамперед, варто звернути увагу на маловідомий збірник статей (частина з них були вижимками із попередніх робіт авторів) «Новий курс: еволюція чи революція?», який вперше був виданий у 1949 р. У цьому невеличкому зібранні (113 ст.) містяться одні з перших спроб наукової оцінки та історичної інтерпретації Нового курсу як від вже знаних істориків, так і тих, хто лише починав свою наукову кар'єру. Виходячи з назви збірника, автори намагались з'ясувати, чи був Новий курс початком нового етапу, поворотним моментом в історії американського реформістського руху, чи він просто наслідував ліберальні та реформістські ідеї, які відносяться до часів популістів і прогресистів?

Наприклад, професор Колумбійського університету Л. Хакер у своїй статті аргументує тезу про те, що Новий курс був «третьою американською революцією». «Новий курс започаткував революцію – революцію не в насильницькому, бурхливому розумінні, але все ж революцію. Вся концепція держави та національного уряду зазнала метаморфози. Раніше держава була пасивною чи неупередженою силою... Тепер вона стала інтервенціоністською державою», – зазначає автор. Держава *laissez-faire*, продовжує Л. Хакер, яка мала лише скелетний апарат відомств та агентств, перетворилася на державу соціального обслуговування з величезним, складно влаштованим та постійним апаратом чиновників та бюрократів [10, р. 2].

Оцінка Л. Хакера про революційний характер Нового курсу різко розходиться з думкою його колеги з Колумбійського університету Г. Коммагера (інколи його прізвище передають як Коммейджер). У своїй статті «Дванадцять років Рузвельта» професор Г. Коммагер розвиває тезу про спадковість Нового курсу, а отже його еволюційний характер⁶. Зокрема він зазначає: «... сучасники були схильні бачити як у внутрішній, так і у зовнішній політиці Рузвельта різкий і навіть революційний розрив із минулим; вони були схильні персоналізувати цю політику, розглядати її як вираження характеру Рузвельта, зосереджувати всю свою увагу – як свою відданість, так і свою ненависть – на людині у Білому домі, а не на хвилі думок, які він висловлював... «революція Рузвельта» була не революцією, а швидше кульмінацією півстолітнього історичного розвитку, і що сам Рузвельт, хоч і був безперечним лідером, був інструментом народної волі, а не творцем чи диктатором цієї волі» [10, р. 25]. Відповідно реформи Нового курсу професор називає «новою роздачею старих карт», а їх революційне сприйняття сучасниками пояснює приголомшливою

⁶ Commager H. Twelve Years of Roosevelt. *In The New Deal: Revolution or Evolution?* / Ed. by Edwin C. Rozwenc. Lexington, MA: D.C. Heath, 1949. P. 25-33.

швидкістю та різким контрастом з тим, що безпосередньо передувало їй. Але, як зазначає автор, якби порівняння проводилося не з епохою Куліджа-Гувера, а з епохою В. Вільсона, Т. Рузвельта і навіть з епохою В. Брайана, контраст був менш різким. Одним із найбільших досягнень Нового курсу, на думку Г. Коммагера, було «прийняття принципу відповідальності держави за добробут і безпеку свого народу» [10, р. 26]. Загалом слушно сказати, що думку професора Г. Коммагера розділяла більшість прихильників Нового курсу. У ранніх політичних дискусіях 1930-х рр. прихильники Нового курсу вважали такого роду звернення до американської реформістської традиції корисною протидією традиціоналізму республіканської опозиції.

До збірника увійшли статті трьох молодих (на момент публікації книги) істориків, які лише починали дослідження епохи президентства Ф. Рузвельта та Нового курсу, щоб у майбутньому стати провідними спеціалістами з даного періоду. Зокрема, доцент Гарвардського університету А. Шлезінгер-молодший (інколи його прізвище передають як Шлезінджер), викладач Колумбійського університету Р. Гофстадтер та викладач коледжу Барнарда Б. Раух у своїх роботах розкривають ключові питання та пропонують нові підходи до аналізу Нового курсу.

Наприклад, Б. Раух першим серед дослідників обґрунтовує ідею про два Нових курси, надаючи наступним історикам формулу для впорядкування на перший погляд хаотичного, місцями експериментального періоду реформ 1930-х рр.⁷. Історик зазначає, що ціллю Першого Нового курсу (1933-1934 рр.), який мав здебільшого консервативний характер, було *відновлення* у галузі сільського господарства, промислового виробництва та фінансів. Ціллю ж Другого Нового курсу стали, на думку автора, *реформи*, які б забезпечували соціальну справедливість» [10, р. 75]. Професор Б. Раух зазначає, що «щорічним посланням до Конгресу від 4 січня 1935 р. президент запустив Другий Новий курс. Коли почався другий етап, Ф. Рузвельт зібрав нову коаліцію, що включала робітничий клас та дрібних фермерів, і оточив себе новими політичними радниками. Потім він почав впроваджувати більш ліберальну та сміливішу програму, яка менш відповідала потребам бізнесу, ніж раніше [10, р. 76-77]. Якщо «ліберальний» можна розуміти як сприятливий для робітників, продовжував Б. Раух, і якщо «консервативний» означає сприятливий для бізнесу, «у цьому широкому значенні Перший Новий курс був консервативним, а Другий Новий курс – ліберальним» [11, р. 134-135]. Раухівське позначення періодів Нового курсу, – від консервативного до ліберального, від відновлення до реформ, закріпилось в історіографії.

У своїй статті історик А. Шлезінгер-молодший стверджує, що Ф. Рузвельт, озброїв ліберальну партію філософією державного втручання – вірою у те, що «уряд має певний обов'язок використовувати всю свою владу та ресурси для

⁷ Rauch B. Launching the Second New Deal: 1935. In *The New Deal: Revolution or Evolution?* / Ed. by Edwin C. Rozwenc. Lexington, MA: D.C. Heath, 1949. P. 75-95.

вирішення нових соціальних проблем за допомогою нового соціального контролю» [10, р. 101]⁸. Історик наголошує, що «мало хто вважав Франкліна Рузвельта дуже сильною чи дуже глибокою людиною, але теплота і енергія його особистості вселяли довіру, і уважні спостерігачі могли виявити нову і сміливішу філософію управління, що ховалась за такими безневинними загальними фразами як «забута людина» та «Новий курс». З його перемогою розпочалося відродження надії» [10, р. 96]. А. Шлезінгер-молодший справедливо визнає, що більшість програм Нового курсу були недосконалими, частина з них були невдалими чи неоднозначними. Власні адміністративні методи Ф. Рузвельта були безтурботними, безладними та часто деморалізуючими. Але недоліки Нового курсу, на думку автора, тьмяніють у загальній перспективі його найвищого успіху – у відновленні бойового духу Америки та у відновленні демократії як працездатного способу життя [10, р. 101].

Історик Р. Гофстадтер у своїй статті наголошує: «Новий курс ніколи не зрозуміє той, хто шукає єдину лінію політики, далекосяжний, далекоглядний план. Це була серія імпровізацій, багато з яких було прийнято дуже раптово, багато суперечливих» [10, р. 104]⁹. До позитивних сторін Нового курсу дослідник відносить: певне полегшення страждань; відновлення економічної активності; встановлення принципу, згідно з яким вся спільнота через посередництво федерального уряду несе певну відповідальність за загальний добробут; цінності Нового курсу настільки глибоко закарбувалися у національній свідомості, що республіканці були змушені схвалити його головні досягнення у передвиборчих програмах. Але, як зазначає Р. Гофстадтер, він не зміг реалізувати свої головні цілі щодо справедливого розподілу та здорового, стабільного процвітання [10, р. 110]. Автор підкреслює, що на 1938 р. Демократична партія, яка була розділена боротьбою у Верховному суді та обмежена своїм великим консервативним блоком, вичерпала себе як агенція реформ. Р. Гофстадтер наголошував на тому, що процеси відновлення прийшли лише з війною, а повна енергія американського суспільства ніколи не була успішно використана для виробництва у мирний час [10, р. 111].

Дискусія, яка відображена у вказаному збірнику започаткувала не лише подальші дебати між істориками, але і між різними історичними школами. 1950-ті рр. були позначені протистоянням двох інтерпретацій Нового курсу, які уособлювали представники прогресистської та консенсусної шкіл історичної думки. Суть їх дискусії зводилась до питання про місце та роль Нового курсу в американській реформістській традиції. До 1960-х рр. значна

⁸ Schlesinger A. Jr. The Broad Accomplishments of the New Deal. *In The New Deal: Revolution or Evolution?* / Ed. by Edwin C. Rozwenc. Lexington, MA: D.C. Heath, 1949. P. 96-101.

⁹ Hofstadter R. Franklin D. Roosevelt: The Patrician as Opportunist. *In The New Deal: Revolution or Evolution?* / Ed. by Edwin C. Rozwenc. Lexington, MA: D.C. Heath, 1949. P. 102-111.

частина учених розглядали Новий курс як більш менш прямолінійне продовження популізму кінця XIX ст. та прогресизму початку XX ст. Ця думка виражала підхід до інтерпретації американської історії, який відстоювала прогресистська школа [12].

Історик А. Шлезінгер-молодший найкраще визначив підхід прогресистської школи до Нового курсу. Його знакова трьохтомна робота «Епоха Рузвельта» стала хрестоматійною в історіографії Нового курсу [13; 14; 15]. На нашу думку, це фундаментальне дослідження, яке детально описує хронологію подій, характери головних дійових осіб, сили, які виступали проти Нового курсу, партійні суперечки та міжвідомчі конфлікти у адміністрації Рузвельта. У більш широкому контексті А. Шлезінгер-молодший трактує американську політичну історію як рух ліберальних реформ, які постійно розвиваються, і приходять на зміну консервативним періодам історії США [16]. На перших сторінках другого тому «Прихід Нового курсу, 1933-1935» дослідник розповідає про «безсилля» консервативного керівництва адміністрації Г. Гувера у вирішенні проблем зламаного економічного системи Америки та радикальні зміни, які американський народ підтримав на хвилі лібералізму під час перших ста днів Нового курсу [14, р. 1-23]. Це різко контрастує із третім томом «Політика зрушень, 1935-1936», у якому автор показує, як частина американців втрачала віру в Новий курс Ф. Рузвельта перед обличчям його юридичних невдач (т.з. «перепакуння Верховного суду») та економічної стагнації у 1937-1938 рр. «Відновлення просунулось досить далеко, щоб покласти край відчаю, але недостатньо, щоб повернути задоволення. Люди все ще відчували, що багато речей неправильні, але більше не відчували, як це було в жажливі дні 1933 року, що їх єдиним обов'язком було довіряти Франкліну Рузвельту та зберігати мир», – зазначає історик [15, р. 3]. Дві останні книги із тритомника, які описують власне сам Новий курс, вміщують більше ніж 1200 сторінок, і аналізують період всього у чотири роки. Тому практично жодна вагома подія чи персоналія пов'язана із Новим курсом не пройшла повз аналіз історика. Разом із тим, варто зазначити, що акценти, які розставляє А. Шлезінгер-молодший у своїх книгах яскраво відображають його ідеологічні та політичні уподобання. Звісно такого роду упередженість жодним чином не можна порівнювати із роботами тих же Дж. Флінна та Е. Робінсона, але все ж потрібно мати на увазі, що, наприклад, очевидна неприязнь автора до бізнесу може створити дещо викривлену картину як причин початку Великої депресії, так і реалізації реформ Нового курсу, зокрема у промисловості.

Відображаючи як свою емоційну прихильність до Ф. Рузвельта, так і глибоке переконання про те, що американська політична реформа значною мірою залежала від харизматичного лідерства, історики-прогресисти поставили президента Ф. Рузвельта на домінуючу позицію в центрі своєї історії. У їхніх роботах не обійшлося без критики Ф. Рузвельта та реформ, але зазвичай м'яко і

наполегливо стверджувалося, що найбільша невдача Ф. Рузвельта полягала у обмеженому характері його досягнень.

Відомий історик та один із перших великих біографів Ф. Рузвельта професор Ф. Фрейдель, дотримуючись прогресистського погляду на 1930-і рр. виявив, що Ф. Рузвельт та інші прихильники Нового курсу були факелоносцями традиції масових ліберальних реформ на початку ХХ ст.¹⁰. Він стверджував, що Ф. Рузвельт та його радники здобули досвід у центральних питаннях прогресистської ери, перш ніж скористатися моментом на початку 1930-х рр., щоб запровадити Новий курс. Згодом ці реформатори наслідували ідеали Т. Рузвельта та В. Вільсона, а не проводили хвилю нових реформ [17, р. 5-6, 64].

У книзі «Франклін Д. Рузвельт: Початок Нового курсу» (1973 р.) Ф. Фрейдель, описуючи перші «сто днів», зазначає: «... навесні 1933 р. президент вирішив відновити працездатність фінансової та економічної системи країни за допомогою незначних змін. Йому й на думку не спало йти далі; один чи два його радники час від часу говорили про націоналізацію, але Ф. Рузвельт ніколи. Соціалістам і комуністам під час кампанії 1932 р. зовсім не вдалося переконати американський електорат у тому, що настав час відмовитися від існуючої економічної системи». Хоча Ф. Фрейдель намагається описати консервативні аспекти «ста днів», він не залишає сумнівів у тому, що вважає Ф. Рузвельта творцем змін. Ф. Фрейдель робить висновок, що Ф. Рузвельт та Новий курс «безповоротно та суттєво модифікували економічну систему, внісши елемент державного втручання в економіку в ім'я загального добробуту такою мірою, якою раніше не було відомо у мирний час» [17, р. 502].

Інтерпретаціям Нового курсу прогресистських істориків кинула виклик школа консенсусу. На думку цієї групи вчених – Л. Харц, Д. Бурстін, Р. Гофстадтер та ін., замість постійного конфлікту (між аграріями та промисловцями, капіталом і працею чи демократами і республіканцями), американська історія характеризувалася широкою згодою за основними принципами, особливо щодо переваг індивідуальної свободи, приватної власності та системи вільного підприємництва. Історики, які дотримуються консенсусу, підійшли до Нового курсу як до різновиду реформ, відмінного від попередніх періодів американської історії.

Зокрема, піонер консенсусної школи Р. Гофстадтер, виступаючи проти інтерпретації А. Шлезінгера-молодшого, у книзі «Епоха реформ: від Брайана до Рузвельта» (1955 р.) зазначає: «Через прагнення до симетрії та історичної спадкоємності спокусливо побачити у Новому курсі повернення до турбот прогресизму, відновлення роботи реформ, розпочатої за Т. Рузвельта і

¹⁰ Freidel F. Franklin D. Roosevelt, 4 vols. Boston: Little, Brown and Company, 1952-1973: “The Apprenticeship” (1952), “The Ordeal” (1954), “The Triumph” (1956), “Launching the New Deal” (1973).

В. Вільсона, та завершення змін, які були запропоновані за півдюжини років до Першої світової війни». Автор погоджується, що ньюдилери розділяли з прогресистами набагато більшу готовність, ніж це було помічено в попередній американській історії, використовувати урядовий механізм для задоволення потреб людей та регулювання роботи національної економіки [18, р. 300]. Разом із тим, Р. Гофстадтер не вважає, що Новий курс був продовженням Ери Прогресизму. Історик розглядає його як «радикально новий відхід/поворот (new departure) в історії американського реформізму», і наводить для цього вагомні аргументи, серед яких ми б виділили два.

1. Новий курс знаменував собою перший випадок в історії реформаторських рухів, коли лідер партії реформаторів очолив уряд, який насамперед зіштовхнувся з проблемами хворої економіки. Автор нагадує, що коли Т. Рузвельт вступив на посаду в 1901 р., країна перебувала у розпалі періоду здорового економічного розвитку: «... фермери були заможними, робітничий клас був зайнятий, підвищувався рівень життя, середній клас був набагато більше зайнятий підрахунком моральної ціни успіху, ніж занепокоєнням невідкладними проблемами сімейних фінансів». Коли Ф. Рузвельт склав присягу, економічне життя було зруйновано, бізнесмени та фінансисти були в стані, близькому до паніки, мільйони залишилися без роботи, і невдоволення досягло небезпечного рівня на фермах та у містах. Хоча автор визнає той факт, що на всю традицію реформ в американській політиці XIX ст. вплинув досвід періодичних економічних криз, але одразу наголошує, що політичним лідерам того часу ніколи не доводилося відповідати за їх усунення. Т. Джефферсон, Е. Джексон, а за ними Т. Рузвельт та В. Вільсон – всі вони прийшли до влади в моменти, коли економіка була в хорошому стані [18, р. 301-302]. Як зазначає Р. Гофстадтер, їхнє мислення та мислення рухів, які вони представляли, було зосереджено на розподілі існуючого добробуту між різними соціальними класами, а не на відновленні втраченого процвітання чи запобіганні повторним спадам [18, р. 303]. Таким чином, вся реформістська традиція демонструвала менталітет, що ґрунтується на існуванні по суті здорового суспільства; в основному він був пов'язаний не з управлінням економікою для вирішення проблем її колапсу, а просто з демократизацією економіки у нормальному робочому стані. Отже, підсумовує історик, прогресистський розум був навряд чи більш підготовлений, ніж консервативний, до того, що прийшло у 1929 р. [18, р. 304].

2. Новий курс був задуманий і реалізований насамперед у дусі того, що Ф. Рузвельт називав «сміливим, наполегливим експериментуванням». Прогресистська ера, як зазначає історик, наголошувала на русі до моральних абсолютів, використовуючи піднесений моральний тон. Хоча щось схоже на це аж ніяк не було повністю відсутнє у Новому курсі, пізніший рух продемонстрував сильне і щире усвідомлення того, що те, що відбувалося, було не так моральною реформою, як економічним експериментуванням [18, р. 314-

315]. Таким чином, Р. Гофстадтер протиставив вікторіанський моралізм, який він вважав домінуючим настроєм у реформах прогресистської епохи, із жорстким прагматичним модернізмом Нового курсу.

На відміну від прогресистів, історики школи консенсусу менше симпатизували Ф. Рузвельту та наголошували на відсутності у його адміністрації єдиного бачення програми реформ. Вони стверджували, що Ф. Рузвельт і його радники мало що зробили для боротьби з величезними соціальними проблемами 1930-х рр. і запропонували прагматичні економічні та політичні підходи до відновлення. У книзі «Виклик реформи: старі прогресисти і Новий курс» О. Грем-молодший стверджував, що Новий курс та реформаторські зусилля Ф. Рузвельта не мали чіткого спрямування чи чіткого бачення вирішення економічних, соціальних та політичних проблем [19, р. 40, 43]. За словами згаданого Р. Гофстадтера, Новий курс був «хаосом експериментів», який позбавлений істинної філософії реформ; реформи 1930-х рр. являли собою прагматичний підхід до вирішення короткострокових проблем в економіці та американському суспільстві [18, р. 305, 322-325].

Важливий внесок у дослідження президентства Ф. Рузвельта та Нового курсу у 1950-х рр. зробив американський політолог Дж. Бернс. Серед робіт автора, якого важко віднести до певної історіографічної школи, ми б виділили фундаментальну біографію 32 президента під назвою «Рузвельт: лев і лисиця» (1956 р.). Якщо попередні зазначені нами роботи зосереджувались на витоках, значенні та зв'язку Нового курсу із попередніми періодами американської історії, то у цій праці автор акцентує увагу на методах управління, які запровадив та втілював Ф. Рузвельт, координуючи роботу сотень агентств в рамках Нового курсу. У епіграфі до книги (який автор запозичив у Н. Макіавеллі) Дж. Бернс заклав одну із ключових тез свого дослідження політичної поведінки та характеру Ф. Рузвельта: «Державець... повинен наслідувати лева і лисицю, бо лев не може захистити себе від пасток, а лисиця не може захистити себе від вовків. Отже, треба бути лисицею, щоб розпізнавати пастки, і левом, щоб відлякувати вовків» [20]. Перекладаючи це на політичне середовище, це означає постійний вибір: коли лідер повинен відстоювати принципи, а коли він повинен зберігати владу, щоб використати її у майбутньому? Коли він бере на себе лідерство, а коли відступає? Із подібного роду вибором Ф. Рузвельт мав справу протягом усього періоду свого президентства, що власне і лягло в основу книги Дж. Бернса.

У своїх оцінках Ф. Рузвельта політолог наблизився до характеристики істориків школи консенсусу. Він стверджував, що Ф. Рузвельт був майстерним політиком, який об'єднав націю своєю харизмою та впливом, а не чіткою програмою реформ [20, р. 9-10]. Основною лінією керівництва Ф. Рузвельта під час Великої депресії, на думку автора, був підхід до вироблення політики в

стилі «ad hoc»¹¹, готовність експериментувати, переконання, що будь-який рух кращий ніж застій. Як зазначив Дж. Бернс, у Ф. Рузвельта була чудова здатність визначати проблему, але він був позбавлений терпіння дотримуватися конкретного плану вирішення проблеми. Він був талановитим імпровізатором і мав потужний моральний компас, але незмінно виявляв мало навичок у довгостроковому плануванні [20, р. 133].

Аналізуючи керівництво Ф. Рузвельта у ширшому значенні – трансформації системи державного управління, автор зазначає, що у цей період *держава відіграла роль брокера*, тобто уряду, що діє від імені основних груп інтересів та виступає посередником між ними. Дж. Бернс також вказує, що здебільшого ці групи інтересів представляли організовані сили на кшталт – великий бізнес, великі фермерські та робітничі організації, які відстоювали інтереси лише найзаможніших сегментів їх соціального прошарку [20, р. 191-192].

Історик К. Деглер у книзі «З нашого минулого: сили, які сформували сучасну Америку», розвиваючи інтерпретацію Л. Хакера, охарактеризував Новий курс як «третю американську революцію» (перші дві – Війна за незалежність та Громадянська війна) через те, що він відродив віру людей в Америку у той час, коли її основні будівельні блоки загрожували впасти [21, р. 379]. Автор пише: «... найдивовижніша зміна у мисленні американців, яка була викликана депресією, стосувалася ролі уряду в економіці. Вражений та спантеличений економічною кризою, американський народ протягом 1930-х рр. раз і назавжди відмовився від доктрини невтручання» [21, р. 384]. Історик у своїх оцінках Нового курсу ближчий до інтерпретацій школи консенсусу. «Як урядовий агент, який змінив американське уявлення про обов'язки уряду, Новий курс явно був породженням Великої депресії», – зазначає автор. Апелюючи до еволюційного підходу прогресистських істориків К. Деглер підкреслює, що Новий курс насправді був «революційною відповіддю на революційну ситуацію» [21, р. 413-416].

Автор зазначає, що, незважаючи на рішучість дій уряду, на 1938 р. кількість безробітних все ще налічувала майже десять мільйонів людей – на два мільйони менше, ніж у 1932 р. за президента Г. Гувера. К. Деглер погоджується із консервативною критикою і наголошує, що урядова політика 1930-х рр. ніколи суттєво не зменшувала масу безробітних – це сталося лише завдяки військовому процвітанню 1940 рр. та після нього. Але дослідник зазначає важливу деталь, ефект якої неможливо математично вирахувати, – створення робочих місць федеральним урядом було відображенням нового переконання людей, що держава відповідає за пом'якшення наслідків економічної катастрофи [21, р. 388].

Найвизначнішим зрушенням, на думку історика, у політичній думці 1930-х рр. стало піднесення Демократичної партії на домінуюче становище в

¹¹ Ad hoc – латинський вислів, що означає спрямованість на конкретний випадок, вирішення конкретної проблеми, а не на широке застосування чи впровадження.

американському політичному житті. Те, що Громадянська війна зробила для республіканців – зазначає К. Деглер, – Велика депресія надала демократам [21, р. 393]. Цей масовий зсув у громадській думці від Республіканської до Демократичної партії був прямим результатом підтримки Нового курсу з боку широкого кола соціальних груп – фермери та робітничий клас, яким демократична адміністрація запропонувала допомогу та визнання [21, р. 394]. Автор особливо підкреслює те, що найнесподіванишим результатом став перехід негритянських голосів від республіканців – партії визволителів/емансипаторів, які мали їх протягом трьох поколінь, до демократів [21, р. 395].

Одним із найвідоміших та найбільш шанованих дослідників Нового курсу був і залишається В. Лехтенберг, якому у 2022 р. виповнилось 100 років. У своїй фундаментальній книзі «Франклін Д. Рузвельт та Новий курс, 1932-1940» (1963 р.) В. Лехтенберг представив складніший та більш комплексний погляд на Новий курс, змістивши фокус досліджень з інтерпретації Нового курсу в рамках історичного нарративу, і перемістивши його в майбутній період переоцінок Нового курсу.

Як і попередні вчені, В. Лехтенберг досліджував витоки та мотиви реформ Нового курсу. Він погодився з істориками школи консенсусу у тому, що ньюдилери мали мало спільного з реформаторами прогресистської ери. Визнаючи, що яким би консервативним не був Новий курс у певних аспектах і яким би багатом він не був зобов'язаний минулому, ознаменував, на думку історика, все таки радикально новий відхід, нову точку відправлення (повторюючи Р. Гофстадтера – «new departure»)» [22, р. 336].

На противагу історикам школи консенсусу та слідуючи підходу прогресистських істориків, В. Лехтенберг поставив Ф. Рузвельта в центр планування Нового курсу. Він стверджував, що Ф. Рузвельт не лише очолював реформи Нового курсу, а й, на відміну будь-якого іншого президента до нього, він значно розширив законодавчі функції виконавчого офісу та модернізував сучасну систему президентства. Найважливішим формальним внеском Ф. Рузвельта та важливою подією в історії американських інституцій, на думку історика, було створення ним Адміністрації президента (1939 р.), яка «врятувала президентство від паралічу, а Конституцію – від радикальних змін» [22, р. 327-328]¹².

Важливість Ф. Рузвельта, на думку історика, полягала не у його талантах активіста чи маніпулятора, а в його здатності пробудити країну і, зокрема,

¹² Деякі сучасні історики, розділяючи важливість цієї події, розглядають її як початок третього Нового курсу. Вони характеризують цей третій період як зусилля під час другого терміну Ф. Рузвельта зберегти законодавчі здобутки попередніх років. Див., наприклад – Jeffries J.A. 'Third New Deal'? Liberal Policy and the American State, 1937-1945. *Journal of Policy History*. 1996. Vol. 8. Issue 4. P. 387-409.

людей, які служили під його керівництвом, своєю безтурботною підтримкою експериментів, своєю надією і словом [22, р. 346]. Відданість, яку викликав Ф. Рузвельт, багато в чому пояснювалася тим фактом, що Новий курс взяв на себе відповідальність за гарантування кожному американцеві мінімального прожиткового мінімуму. Федеральний уряд, наголошує В. Лехтенберг, став для американців більше, ніж уряди штатів і місцеві органи влади, він став агенцією, яке безпосередньо дбає про їх добробут [22, р. 331].

Разом із тим, аналізуючи конкретні результати Нового курсу у боротьбі з економічною кризою, В. Лехтенберг дає менш схвальні, але досить виважені оцінки. Наведемо розлогу цитату з книги, яка найкраще ілюструє його погляди: «Новий курс залишив багато проблем невирішеними і навіть створив деякі нові... Він ніколи не демонстрував, що може досягти процвітання у мирний час... у 1941 р. кількість безробітних усе ще налічувала шість мільйонів, і лише в 1943 р. армія безробітних остаточно зникла. Він посилив владу груп інтересів, які стверджували, що говорять від імені мільйонів, але іноді представляли лише незначну меншість. Він не розробив ні способу захисту людей, які не мали таких представників, ні прийнятного методу дисциплінування груп інтересів... Новий курс дозволив створити більш справедливе суспільство за рахунок визнання груп, які переважно не були представлені – фермери, промислові робітники, певні етнічні групи та новий інтелектуально-адміністративний клас. І все-таки це була ще *революція на півдорозі*; вона поповнила лави середнього класу, але залишила багатьох американців – здольщиків, мешканців нетрів, більшість негрів – поза межами нової рівноваги». Разом із цим, наприкінці книги автор дещо згладжує свою досить критичну оцінку. Зокрема, він визнає той факт, що руйнування, які сталися до приходу Ф. Рузвельта у 1933 р., були настільки великі, що навіть безпрецедентних заходів Нового курсу не вистачило, щоб відновити завдану шкоду. Крім того, на думку історика, Ф. Рузвельт та ньюдилери усвідомлювали, що за ті роки вони зробили більше, ніж було зроблено за будь-який порівняльний період американської історії, але вони також бачили, що ще багато чого належить зробити [22, р. 346-347].

Висновки

Історіографія Нового курсу мала своїх «батьків-засновників», які встановили певні історіографічні стандарти щодо дослідження та інтерпретації даного періоду у 1950-х рр. У першу чергу до них відносяться такі видатні історики як – А. Шлезінгер-молодший, Б. Раух, Ф. Фрейдель, Р. Гофстадтер, Дж. Бернс та К. Деглер. Вони зіграли ключову роль не тому, що першими дослідили «епоху Ф. Рузвельта», а тому, що вони першими запропонували та обґрунтували підходи до інтерпретації Нового курсу, які задали тон для подальших досліджень та історіографічних дебатів.

У історіографії Нового курсу можна виділити три ключові питання, які у різні періоди визначали історіографічні дискусії – питання про місце та зв'язок Нового курсу з попередніми періодами американської історії; питання

конкретних досягнень та невдач Нового курсу; питання спадщини Нового курсу та його впливу на сучасне американське суспільство та політичне життя країни. У перші 30 років, які ми виокремили у нашому аналізі, у наукових дослідженнях домінувало саме перше питання. У його рамках науковці, політики та інтелектуали дискутували на предмет того, чи розглядати Новий курс як щось еволюційне, наголошуючи на спадковості американського реформістського руху (А. Шлезігер-молодший, Ф. Фрейдель), чи інтерпретувати його як революцію в американському житті та політиці (К. Деглер, Л. Хакер), або як прагматичний підхід до вирішення короткострокових проблем в економіці без претензії на чітку далекоглядну програму (Р. Гофстадтер, О. Грем-молодший).

Історик В. Лехтенберг кинув виклик попереднім поглядам на Новий курс як на революцію в соціальній політиці. Його книга стала своєрідною квінтесенцією різноманітних поглядів та думок, які автор переосмислив та подав у вигляді нового підходу до інтерпретації Нового курсу. Історик визнав більшість досягнень Нового курсу, але при цьому був досить об'єктивним та щирим у своїй оцінці його невдач. Теза В. Лехтенберга про «революцією на півдорозі» можливо найкраще передає суть його погляду. У корпусі історичних досліджень Нового курсу В. Лехтенберг займає місце «перехідної фігури», розмежовуючи дослідження 1950-х рр. та дослідження істориків школи «нових лівих» у 1960-х рр., які кинули виклик ледь не усій попередній історіографічній традиції [23].

Виділений нами період важливий тим, що саме у перші 30 років досліджень, оцінок та характеристик Нового курсу були сформовані основні тези, підходи – як позитивні, так і негативні, які в подальшому були розвинуті та доповнені наступним колом дослідників. У цей період було артикульовано тезу про два Нових курси (згодом історики запропонують також виділяти третій Новий курс); історики в цілому прийняли той факт, що Новий курс ніколи по-серйозному не вирішував головну недугу Великої депресії – безробіття. Однак потрібно зробити застереження, різні автори використовують цей факт по-різному. Критики, наприклад, абсолютизують його і вказують на провалі Нового курсу, а прихильники або не акцентують на ньому увагу, або стверджують, що це був недолік, але на фоні загального одужання та інших досягнень він був незначним. Тезу про те, що реформи Нового курсу ніколи не забезпечували повного відновлення у мирний час, і що лише війна забезпечила економічне одужання теж приймає значна частина істориків, хоч й інтерпретує її також по-різному.

Інша важлива теза, яку під час аналізу історіографії, ми зауважили – через реалізацію програм Нового курсу відбулась трансформація державного управління та зміна відносин держави із суспільством. Ця ідея «держави-гаранта» (К. Деглер), «держави-брокера» (Дж. Бернс), «держави соціального обслуговування» (Л. Хакер), або більш усталене та поширене нині – держави

загального добробуту, стала ще однією темою в рамках досліджень про Новий курс, його спадщину та вплив на подальший період історії США.

Список використаних джерел та літератури

1. The Consequences of the Proposed New Deal. Campaign Speech by Herbert Hoover in Madison Square Garden. October 21, 1932. *Miller Center*. URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/october-21-1932-campaign-speech-madison-square-garden>
2. Johnson G. Roosevelt: Dictator or Democrat? New York, London: Harper & Bros., 1941. 303 p.
3. Lippmann W. The permanent New Deal. In *The New Deal: Revolution or Evolution?* / Ed. by Edwin C. Rozwenc. Lexington, MA: D.C. Heath, 1949. P. 34-44.
4. Tugwell R. The Democratic Roosevelt: A Biography of Franklin D. Roosevelt. New York: Doubleday, 1957. 712 p.
5. Moley R. After Seven Years a Political Analysis of the New. New York: Harper & Bros., 1939. 446 p.
6. Moley R. The First New Deal. New York: Harcourt, Brace and World, 1966. 577 p.
7. Sherwood R. Roosevelt and Hopkins: An Intimate History. New York: Harper and Brothers, 1948. 979 p.
8. Flynn J. The Roosevelt Myth. New York: Devin-Adair Publishing Company, 1956. 465 p.
9. Robinson E. The Roosevelt Leadership, 1933-1945. New York; Philadelphia: J. B. Lippincott Company, 1955. 491 p.
10. The New Deal: Revolution or Evolution? / Ed. by Edwin C. Rozwenc. Boston: D.C. Heath and Company, 1949. 113 p.
11. Otis G. Jr. Historians and the New Deals: 1944-1960. *The Social Studies*. 1963. Vol. 54 (4). P. 133-140.
12. Hofstadter R. The Progressive Historians. New York: Alfred A. Knopf, 1968. 498 p.
13. Schlesinger A. Jr. The age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933. Boston: Houghton Mifflin, 1957. 576 p
14. Schlesinger A. Jr. The age of Roosevelt: The coming of the New Deal, 1933-1935. Boston: Houghton Mifflin, 1959. 638 p.
15. Schlesinger A. Jr. The age of Roosevelt: The politics of upheaval, 1935-1936. Boston: Houghton Mifflin, 1960. 649 p.
16. Schlesinger A. Jr. The Cycles of American History. Boston: Houghton Mifflin, Boston, 1986. 498 p.
17. Freidel F. Franklin D. Roosevelt: Launching the New Deal. Boston: Little, Brown and Co., 1973. 574 p.
18. Hofstadter R. The Age of Reform: From Bryan to F.D.R. New York: Alfred A. Knopf, 1956. 328 p.
19. Otis G. Jr. An Encore for Reform: The Old Progressives and the New Deal. New York: Oxford University Press, 1967. 256 p.
20. Burns J. Roosevelt: The Lion and the Fox (1882-1940) [1st ed.]. New York: Harcourt, Brace and Company, 1956. 553 p.
21. Degler C. Out of Our Past: The Forces that Shaped Modern America. New York: Harper & Brothers, 1959. 484 p.
22. Leuchtenburg W. Franklin D. Roosevelt and the New Deal, 1932-1940. New York: Harper & Row, 1963. 393 p.
23. Interpreting American History: The New Deal and the Great Depression / Ed. by Aaron D. Purcell. Kent, Ohio: The Kent State University Press, 2014. 234 p.

References

1. The Consequences of the Proposed New Deal. Campaign Speech by Herbert Hoover in Madison Square Garden (1932, October 21). *Miller Center*. [Online]. Available from: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/october-21-1932-campaign-speech-madison-square-garden> [In English].
2. Johnson, G. (1941). *Roosevelt: Dictator or Democrat?* New York, London: Harper & Bros. [In English].
3. Lippmann, W. (1949). The permanent New Deal. *The New Deal: Revolution or Evolution?* Edwin C. Rozwenc (Ed.) Lexington, MA: D.C. Heath, pp. 34-44. [In English].
4. Tugwell, R. (1957). *The Democratic Roosevelt: A Biography of Franklin D. Roosevelt*. New York: Doubleday. [In English].
5. Moley, R. (1939). *After Seven Years a Political Analysis of the New*. New York: Harper & Bros. [In English].
6. Moley, R. (1966). *The First New Deal*. New York: Harcourt, Brace and World. [In English].
7. Sherwood, R. (1948). *Roosevelt and Hopkins: An Intimate History*. New York: Harper and Brothers. [In English].
8. Flynn, J. (1956). *The Roosevelt Myth*. New York: Devin-Adair Publishing Company. [In English].
9. Robinson, E. (1955). *The Roosevelt Leadership, 1933-1945*. New York; Philadelphia: J. B. Lippincott Company. [In English].
10. Rozwenc, E. C. (ed.) (1949). *The New Deal: Revolution or Evolution?* Boston: D.C. Heath and Company. [In English].
11. Otis, G. Jr. (1963). Historians and the New Deals: 1944-1960. *The Social Studies*, 54 (4), pp. 133-140. [In English].
12. Hofstadter, R. (1968). *The Progressive Historians*. New York: Alfred A. Knopf. [In English].
13. Schlesinger, A. Jr. (1957). *The age of Roosevelt: The Crisis of the Old Order, 1919-1933*. Boston: Houghton Mifflin. [In English].
14. Schlesinger, A. Jr. (1959). *The age of Roosevelt: The coming of the New Deal, 1933-1935*. Boston: Houghton Mifflin. [In English].
15. Schlesinger, A. Jr. (1960). *The age of Roosevelt: The politics of upheaval, 1935-1936*. Boston: Houghton Mifflin. [In English].
16. Schlesinger, A. Jr. (1986). *The Cycles of American History*. Boston: Houghton Mifflin, Boston. [In English].
17. Freidel, F. (1973). *Franklin D. Roosevelt: Launching the New Deal*. Boston: Little, Brown and Co. [In English].
18. Hofstadter, R. (1956). *The Age of Reform: From Bryan to F.D.R.* New York: Alfred A. Knopf. [In English].
19. Otis, G. Jr. (1967). *An Encore for Reform: The Old Progressives and the New Deal*. New York: Oxford University Press. [In English].
20. Burns, J. (1956). *Roosevelt: The Lion and the Fox (1882-1940)* [1st ed.]. New York: Harcourt, Brace and Company. [In English].
21. Degler, C. (1959). *Out of Our Past: The Forces that Shaped Modern America*. New York: Harper & Brothers. [In English].
22. Leuchtenburg, W. (1963). *Franklin D. Roosevelt and the New Deal, 1932-1940*. New York: Harper & Row. [In English].
23. Purcell, A. D. (ed.) (2014). *Interpreting American History: The New Deal and the Great Depression*. Kent, Ohio: The Kent State University Press. [In English].

Lushchak V. The Formation of American Historiography of the New Deal (1930s – early 1960s).

The article analyzes the formation of American historiography of the New Deal based on a comprehensive study of scientific and journalistic literature. The initial assessments of the New Deal date back to the presidential campaign of 1932 when it was still a preliminary theoretical reform program. During the political debates of the 1930s, opponents of F. Roosevelt criticized the New Deal because, in their opinion, it did not align with American traditions, operated with un-American approaches to public administration, etc. These assessments were significantly influenced by the international situation related to the crisis of capitalism and democratic governance in Europe. Political opponents, referring to experience overseas, unjustly regarded the New Deal as a manifestation of one of the European radical “isms”. The author of the article found that such assessments did not find a wide response in society, and the scientific works of researchers who defended similar theses were on the margins of historical debates around the New Deal.

The publication of their memoirs by most members of F. Roosevelt’s cabinet and his advisers, as well as the opening of access to the President’s library in Hyde Park, contributed to the formation of the first scientific assessments of the New Deal in the late 1940s. The historiography of the New Deal had its “founding fathers”, to whom the author of this article includes – Arthur M. Schlesinger Jr., B. Rauch, R. Hofstadter, F. Freidel, J. Burns, and W. Leuchtenburg. These researchers established a scientific basis that remains valid to this day, despite various attempts to revise it. They established certain historiographical trends and approaches to research and interpretation of this period in the 1950s. The author determined that the 1950s were marked by a debate between two schools of historical thought – Progressive and Consensus, regarding what the New Deal was – a continuation of the reform movement of previous decades, a turning point, or a revolution in American life and politics. In the research, the author considered and analyzed the main arguments and counterarguments of each of the schools.

Keywords: New Deal, Progressive and Consensus historiography of the New Deal, Franklin Roosevelt, reform movements, transformation of public administration.